

ESZTERHAI VIKTOR

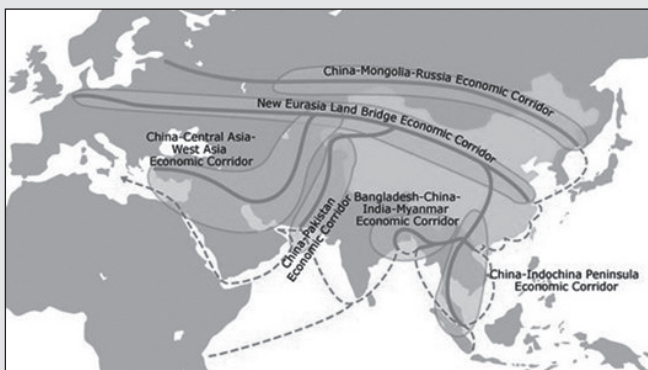
Az Új Selyemút terv

Előzmények: az „új típusú” kínai külpolitika

A Xi Jinping, a Kínai Népköztársaság elnöke által 2013-ban meghirdetett¹ Új Selyemút, vagy a későbbi nevén *Egy Övezet Egy Út* program² alapvető változásokat tükröz a kínai külpolitikában. Az új irányvonal véget vet a Deng Xiaoping által meghirdetett „low profile”³ típusú kínai külpolitikának, aminek célja az ország nagyhatalmi státuszának minél kevésbé feltűnő, a nemzetközi szabályokkal látszólag teljesen összhangban lévő visszaszerzése. A váltás bizonyos szempontból törvényszerű folyamatnak tekinthető (ezt az is igazolja, hogy a Selyemút program előkészítése már évekkel Xi hatalomra kerülése előtt megkezdődött), ugyanis a kétezres évekre egyre nagyobb el-
lentmondás feszült Kína globális súlya, valamint vállalt nemzetközi szerepe között. Kína nagyhatalmi súlyának helyreállítása – mindenekelőtt Ázsiában – napjainkra gyakorlatilag megtörtént (az ország GDP-je meghaladja Ázsia soron következő öt állama gazdasági teljesítményének együttesét),⁴ ami lehetővé teszi, hogy Kína *szabálykövető* nemzetközi szereplőből *szabályalkotó* hatalomként jelenjen meg a nemzetközi porondon.⁵

Az Új Selyemút, a pekingi tervek szerint, egy-két évtizeden belül olyan gazdasági övezetet hoz létre, amely újradefiniálja Kína ázsiai, európai és afrikai kapcsolatrendszerét. Ennek első, nagyléptékű építési szakasza várhatóan a 13. ötéves tervre (2016–2020) esik. Az övezet új, és már meglévő közúti, vasúti, olaj- és gázvezeték, valamint optikai hálózat összekapcsolásából áll, kiegészülve egymással együttműködő ipari parkokkal, logisztikai központokkal és tengeri kikötőkkel, átírva e hatalmas régió termelő központjai, piacai és nyersanyagforrásai közötti hagyományos kapcsolatokat. Az infrastruktúra mellett, a program kiegészül kereskedelmi, befektetési és pénzügyi együttműködéssel. A gazdasági aspektus mellett az Új Selyemút nagy hangsúlyt fektet a kultúra, a kutatás és fejlesztés, illetve az oktatás területén történő együttműködésre, ösztöndíj- és

csereprogramokat nyújtva diákoknak, szakértőknek, kutatóknak stb., s támogatja a turizmust. Nem egy útról van tehát szó, hanem, ahogy a program új elnevezése is mutatja, övezetről, amely egy szárazföldi és tengeri zónából áll (XXI. századi Tengeri Selyemút). A Nemzeti Fejlesztési és Reform Bizottság, a Külügyminisztérium, valamint a Kereskedelmi Minisztérium által közösen kiadott „Elképzelések és lépések a Selyemút gazdasági övezet és a XXI. századi Tengeri Selyemút közös kiépítésével kapcsolatban” című, 2015 márciusában kiadott hivatalos dokumentum szerint a szárazföldi övezet összesen hat „gazdasági folyosóból” áll, amelyek az új gazdasági övezet artériáiként foghatók fel.⁶

Az Új Selyemút keretében tervezett hat gazdasági folyosó és a XXI. századi Tengeri Selyemút fontosabb útvonalai (Forrás: HKTDC, 2016)⁷

Mi is pontosan az Új Selyemút? A grandiózus, több mint hatvan országot érintő, csak a Marshall-terv jelentőségével összevethető koncepció célja, hogy Kína újra Ázsia vezető hatalmává váljon, létrehozva saját befolyási övezetét. A XIX. századi Anglia és Oroszország között Közép-Ázsiáért folytatott hatalmi versengés analógiájára, az Új Selyemút programot többen Kína „nagy játszmájának” nevezték el. Az Új Selyemút vájában olyan komplex geopolitikai-stratégiai terv, amely az alábbi célokat ötvözi:

1. A szükséges importcikkek, elsősorban nyersanyagok Kínába juttatása, diverzifikált és az USA által nem kontrollált útvonalakon keresztül.
2. A gyorsan fejlődő, és most még kevésbé jelentős ázsiai és afrikai piac ellátása kínai árukkal (azok gyorsan gyarapodó középosztályára támaszkodva).

3. A külkereskedelmi többletből származó valutataralék hatékony felhasználása.

4. A kínai vállalatok, elsősorban az infrastruktúra-fejlesztéshez és lakásépítéshez kapcsolódó ipar túlzott kapacitásának csökkentése.

5. A kínai gazdasági szerkezetváltás támogatása.

6. A kereskedelmi kapcsolatok fejlesztése Európával, annak érdekében, hogy bővítsék a fejlett technológiai színvonalat képviselő kínai áruk felvevő piacát.

7. Kína középső és nyugati területei iparosításának elősegítése.

8. Jüan-blokk létrehozása a dollárral szemben.

9. Saját befolyási övezet kiépítése, ahol Kína a legfontosabb szabályalkotó, s nemzetközi intézmények képviselik Kína érdekeit.

10. Az USA csendes-óceáni *Pivot to Asia* politikájának ellensúlyozása, indiai-óceáni és közép-ázsiai jelenlétének megerősítése.

11. Európa és az USA kapcsolatának a gyengítése.

12. Kína nemzetközi megítélésének javítása, „puha” erejének növelése.

13. Kína peremvidékei integrálásának elősegítése és a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyabbá tétele.

A következőkben e pontok kifejtésére vállalkozom.

Az Új Selyemút projektum legkönnyebben azonosítható célja a nyersanyagok importútvonainak biztosítása. A gazdaság dinamikus növekedésnek köszönhetően, az 1990-es évektől kezdve Kína egyre több nyersanyag importjára szorult. Napjainkra Kína átlagosan naponta 18 millió dollár értékben importál nyersanyagot, többek között 6,3 millió hordó kőolajat, amely jelenleg 70-80%-ban a Malaka-szoroson és a vitatott hovatartozású Dél-kínai-tengeren keresztül jut el az országba, ami Kínát stratégiaileg rendkívül sebezhetővé teszi.⁸ Kína a Selyemút részeként megvalósuló új infrastruktúrával diverzifikálhatja a szállítási útvonalakat, és hozzáférhet az eddig kevésbé kiaknázott, például közép-ázsiai és oroszországi készletekhez is. A tervek természetesen azt a stratégiai célt is magukban foglalják, hogy az új útvonalak (Pakisztánon, Mianmaron, Iránon és Oroszországon keresztül) elkerüljék az USA által ellenőrzött útvonalakat, ami különösen fontos egy olyan nagyhatalom számára, amelynek gazdasági szerepe növekedésével katonai képessége (különösen a haditengerészet fejlesztése terén) nem tartott lépést.

Az Új Selyemút nagyban kapcsolódik a „reform és nyitás”-t követően megvalósított exportvezérelt gazdasági modellhez és annak napjainkban végbemenő átalakításához. Az exportvezérelt modell az importált nyersanyagokra, valamint a nagy létszámú és olcsó munkaerőre, a háztartások megtakarításaiból finanszírozott beruházásokra (például egyre fejlettebb infrastruktúrára), valamint a laza szabályozásra alapozott feldolgozóipari termelésre és azok alacsony júan-árfolyammal megtámogatott exportjára épült. Az Új Selyemút szempontjából e gazdasági modellnek három fontos következménye volt. Először is ez a fajta gazdasági modell igényli a piacok folyamatos bővítését, amihez a fejlődő országok növekvő középosztálya elvileg lehetőséget nyújt, s ami a Selyemút keretében megvalósuló beruházásokkal jobban elérhető. Ebben a tekintetben a Selyemút segíti és megkönnyíti a hozzáférést az új piacokhoz. Másodszor, az exportvezérelt modell eredményeként a külkereskedelmi többletből felduzzadt devizatartalék drámai mértékben megnőtt, ami (az elmúlt időszak csökkenése ellenére is) 2016 elején meghaladta a 3,2 ezer Mrd. USA dollárt.⁹ Kína az exporttöbbletből származó bevételek nagy részét két évtizeden keresztül amerikai állampapírokba fektette, ez azonban az alacsony kamatszint miatt rossz befektetésnek minősült. Kína ezért érdekelt abban, hogy olyan nagyobb nyereséggel kecsegtető befektetést keressen, amelyhez az Új Selyemút program kiváló lehetőséget nyújt. Hogy ezek a remények mennyire nem illuzórikusak, jól tükrözi az Ázsiai Fejlesztési Bank 2010-es tanulmánya, ami szerint Ázsia éves infrastrukturális fejlesztéseinek forrásigénye megközelíti a 800 Mrd. amerikai dollárt.¹⁰ Az exportvezérelt növekedés harmadik következménye, hogy a 2008-as pénzügyi válság következtében visszaeső külföldi import miatt, Kína gazdasági növekedése (amely a Kínai Kommunista Párt megítélése szerint, saját legitimációja és a társadalmi béke miatt nélkülözhetetlen) csak úgy volt biztosítható, hogy a kormány egy élénkítő csomagot vezetett be. Ez a mesterséges, 4000 milliárd júanra rúgó beavatkozás (amit a kereskedelmi bankok közel háromszorosára duzzasztottak),¹¹ túlzott kapacitást és jelentős eladósodást hozott létre az infrastruktúra fejlesztéséhez és az ingatlanszektorhoz kapcsolódó vállalatoknál. Bár a kormány e kapacitások fájdalmas megnyesését nem kerülheti el teljesen, a Selyemút alkalmas arra, hogy ezek egy részét Kína külföldre helyezze ki. Ráadásul ezzel segítheti a kínai vállalatok külföldi megjelenését és erősödését, ami megfelel a Párt célkitűzéseinek (Go Out stratégia)¹².

Az exportvezérelt gazdaságpolitika, minden korábbi sikere ellenére, a 2010-es évekre szükségszerűen megérett a változtatásra, aminek több oka is volt: 1) A további növekedés lehetősége nem volt fenntartható, mert az exportpiacok egyre kevesebb kínai árut tudtak felszívni. 2.) Növekedési externáliát nem lehetett a továbbiakban a társadalomra és a környezetre hárítani (egyre súlyosabb környezetvédelmi, egészségügyi stb. kockázatok). 3) A gazdasági fejlődési modell komoly társadalmi és regionális jövedelemkülönbségeket gerjesztett. Annak érdekében, hogy a kínai társadalom csatlakozhasson a világgazdaság fejlett országaihoz, új gazdasági modellt kellett keresni, amely a belső fogyasztáson és K+F-vezérelt gazdasági növekedésen alapul, kiegészülve a magas színvonalú, exportképes feldolgozóiparral. Az Új Selyemút projektum ebben az átalakulásban fontos szerepet tölt be: a tervek szerint, az új infrastruktúra lefektetésével az új szuperrégió szolgáltatásainak (például pénzügyi, online kereskedelem stb.) epicentruma Kína lesz, különösen a kínai partvidék, amelynek posztindusztriális átalakulása (a gazdasági racionalitáson túl, környezetvédelmi megfontolásból is) megindult, míg Kína középső és nyugati területei válnak Kína új ipari központjaivá, hozzájárulva a regionális különbségek mérséklődéséhez. Mivel az áruk döntő többsége jelenleg hajón hagyja el Kínát, ezeket keleti irányba kell mozgatni, ami jelentős versenyhátrányt jelent. Az Új selyemút által nyújtandó nyugati irányú kapcsolatok ezen a problémán érdemben javíthatnak. A munkabérek drámai növekedése miatt Kína a legolcsóbb munkaerőt és legszennyezőbb iparát várhatóan kénytelen külföldre kihelyezni, elsősorban Afrikába és Ázsiába telepíteni, s e területek összeköttetésében szintén szerepet kap a Selyemút. Természetesen a tengerparti területek sem veszítik el teljesen az iparukat, de a magasabb bérek és a szigorúbb szabályozás miatt Kína a magas színvonalú ipari termelés irányába lép. Ez utóbbi céljából a kínai kormány meghirdette a gazdaság jövőben kulcsfontosságúnak tartott területeinek modernizációs programját (*Made in China 2025*).¹³ Annak érdekében, hogy e termékek iránt kereslet mutakozzon, piacként fontos szerep hárul Európára. Kínának itt elsősorban a német iparvállalatokkal kell felvennie a versenyt: nem elég azonban csak magas színvonalú árut előállítani, azt költséghatékonyan és gyorsan el is kell juttatni a vevőkhöz, amiben a Selyemút részeként megvalósuló infrastrukturális (elsősorban vasúti) beruházások nélkülözhetetlenek.

Végül, az Új Selyemútnak van egy középtávú gazdasági célja is: aláásni a dollár világ gazdaságban betöltött domináns szerepét. A kínai központi bank devizacsere-megállapodásokat kezdeményezett a programban résztvevő államokkal, amelyek célja, hogy a projektben résztvevő államok egymással folytatott kereskedésüket ne dollárban, hanem jüanban bonyolítsák le. Kína továbbá külföldi infrastrukturális beruházásai esetében is várhatóan (legalább részben) jüanban fog elszámolni partnereivel. Kína célja elérése érdekében nagy igyekezetet mutat az Amerikán kívüli globális pénzügyi központok (Szingapúr, London) bevonására is. Peking szeme előtt valószínűleg a második világháborút követő időszak lebeg, amikor Európa beruházás- és termékszükségletei nem csupán az USA túltermelési válságára jelentettek megoldást, de kialakítottak egy nagyfokú keresletet is a dollár iránt, ami a kialakuló Bretton Woods-i intézményrendszerrel együtt lehetővé tette az USA túlterhelését és jóléti társadalmának kialakítását. Kína globális nagyhatalommá válásához a dollár-rendszerből való kiszakadás elkerülhetetlennek tűnik, s ebben a Selyemút fontos lépés lehet.

Az Új Selyemút projektum a gazdaságra helyezi a fő hangsúlyt, de nem mentes politikai és stratégiai ambícióktól sem.¹⁴ A tervek léptéke miatt törvényszerűen adódik a Marshall-tervvel való összevetés,¹⁵ amit a kínai kormány a „Három nem” (*san bu*) politikája alapján utasít el, miszerint Kína nem avatkozik be más államok belügyeibe; nem keresi és nem növeli a befolyási zónáját és végül nem törekszik hegemoniára és dominanciára.¹⁶ Az Új Selyemút terv a Marshall-tervtől valóban különbözik, elsősorban amiatt, hogy más államok részvétele nem kapcsolódik ideológiai követelményekhez. Kína hangsúlyozza, hogy az általa nyújtott feltételek kölcsönösen előnyösek (*gong ying*), de (ahogy a Marshall-terv esetén is láthattuk), elsődleges célja mégis Kína nemzetközi pozíciójának újrameghatározása. Sokan úgy látják, hogy az Új Selyemút tervvel Kína kísérletet tesz a *Pax Americana* fokozatos felszámolására és a *Pax Sinica* korának ázsiai bevezetésére.¹⁷ A hegemon hatalom jellemzői, a nemzetközi kapcsolatok definíciója szerint, a versenytársakat felülmúló gazdasági és katonai hatalom, valamint az államközi rendszer feletti ellenőrzés a nemzetközi intézményeken keresztül. Az első kritériumot Kína Ázsián belül kétségkívül megvalósította már, és megfigyelhetjük, hogy megkezdődött a nemzetközi intézményrendszer átalakítására irányuló kísérlet is. Száz milliárd dollár kezdőtőkével megkezdte működését a pekingi székhelyű *Ázsiai Infrastrukturális Fejlesztési Bank*

(AIIB), amely kiegészül a *Selyemút Alappal* és BRICS-csoport *Új Fejlesztési Bankjával*, amely 2020-ig 100 Mrd amerikai dollár nagyságú devizalappal fog rendelkezni. Ehhez kapcsolódnak még a Kína által támogatott nemzetközi együttműködések, mint például a *Sanghaji Együttműködési Szervezet*, a *Boao Forum* stb. A Pax Americana felszámolása azonban, a kritikus hangok ellenére,¹⁸ valószínűleg Kína direkt konfrontációt kerülő stratégiai hagyományainak megfelelően,¹⁹ inkább fokozatosan, a Pax Americana egyes elemeit magába olvasztva megy majd végbe. A Pax Sinica azonban csak akkor lesz sikeres, ha Kína nem csupán barátokra, hanem szövetségesekre is szert tesz. Ezzel kapcsolatban azonban továbbra is vita van a kínai vezetésen belül, ugyanis a szövetségesi kapcsolat ellenkezik a Népköztársaság külpolitikai elveivel.²⁰ Mindezek ellenére, napjainkban az Új Selyemút egyik kulcsállama, Pakisztán *de facto* Kína szövetségeseinek tekinthető.

Az Új Selyemút mindazonáltal stratégiai céloktól sem mentes. A projektum alkalmas a Hillary Clinton külügyminisztersége alatt meghirdetett „ázsiai fordulat” (*Pivot to Asia*)²¹ részbeni ellensúlyozására. Az amerikai flotta 2/3-ának Kelet-Ázsiába helyezésével és a regionális szövetségesek támogatásával az USA olyan gyűrűbe fogta Kínát, amelyből Pekingnek mindenképpen ki kell törnie. Ezt azonban új barátok, esetleg szövetségesek megnyerésével, és semmi esetre sem komoly gazdasági és biztonsági kockázatot jelentő katonai akcióval kell megoldania. Az Új Selyemút terv lehetőséget ad arra, hogy Kína olyan területeken (Dél-Ázsia, Közép-Ázsia, Közel-Kelet) jelenjen meg, ahol az USA jelenléte az Obama-kormány időszakában meggyengült – részben éppen az USA külpolitikájának új csendes-óceáni fókuszja miatt. Kína ezáltal képes lehet viszonylag konfliktusmentesen javítani geopolitikai lehetőségeit és biztosítani további békés felemelkedését. A pekingi politika számára természetesen továbbra is Kelet- és Délkelet-Ázsia lesz a legfontosabb régió, itt azonban kivár és folytatja azt a stratégiát, amely nagyrészt azon alapul, hogy igyekszik hiteltelenné tenni az amerikai segítséget az USA szövetségesei szemében.

A Selyemút tengeri szárnyához kötődő másik, az Indiai-óceánt érintő stratégiai célt a nyugati elemzők „Gyöngykoszorú” (*String of Pearls*) néven emlegetik.²² Ez az Indiai-óceán stratégiai fontosságú kikötőinek biztosítását jelenti, elsősorban a kereskedelmi útvonalak és a régió egyéb hatalmainak ellenőrzése, illetve kiemelten India körbekerítése érdekében. Bár a kínai kormány hivatalosan elutasítja a „Gyöngykoszorú”-stratégiát,

kétségtelen tény, hogy a jelenleg gazdasági céllal szerzett befolyás, a későbbiekben könnyen átalakítható katonai jelenlétre.

Az Új Selyemút projektum arra is alkalmas, hogy keresztülhúzza az USA közép-ázsiai hatalmi ambícióit. Az USA ugyanis 2011-ben szintén elindította a maga Selyemút elnevezésű projektjét, aminek célja, hogy gazdasági fejlesztések segítségével stabilizálja a régiót az USA afganisztáni kivonulása után.²³ Kína Selyemút terve, azonban nagyságrendekkel ambiciózusabb, mint az amerikai, így az amerikai befolyás a térségben várhatóan tovább csökken.

Az Új Selyemút nem csupán az amerikai, hanem az orosz pozíciókra is hatást gyakorol Közép-Ázsiában. A Szovjetunió felbomlása után továbbra is hagyományosan orosz érdekszférának számító területen az elmúlt években felerősödött kínai gazdasági jelenlétet a Selyemút terv tovább erősíti, amit a vele szemben bevezetett szankciók és a szénhidrogének alacsony ára miatt gazdasági problémákkal küszködő Oroszország egyre kevésbé tud megakadályozni. Ráadásul az orosz–kínai viszony folyamatosan javul, köszönhetően elsősorban Oroszország szorongatott helyzetének az ukrainak/krími konfliktus nyomán. A kínai segítségnek azonban nagy ára van: Oroszország egyre inkább másodrangú szereplővé válik, és függő helyzetbe kerül Kínától.²⁴

Az Új Selyemút rendelkezik egy olyan aspektussal is, amely hosszabb távon jelentős hatást gyakorolhat a nemzetközi politikára. A kínai tervek ugyanis az Európai Unió és Kína közös, elsősorban gazdasági érdekek mentén történő közeledését is tartalmazzák, ami éket verhet az Európai Unió és az USA közé, s ez gyökeres változáshoz vezethet a második világháborút követő nemzetközi rendben, aláásva az USA globális vezető szerepét.

Kína az elmúlt évtizedekben a hatalom hagyományos mutatóiban (gazdaság, hadsereg stb.) rendkívül látványosan erősödött, nemzetközi megítélésével és a saját magáról kialakított képpel – tehát a hatalom „puha” tényezőivel – azonban Kína továbbra sem elégedett. Céljainak elérése érdekében Peking olyan történelmi analógiát használ, amelyhez nem kapcsolódik hatalmi képzet, csakis pozitív emlék. Kína a Selyemút-aszszociációval igyekszik bizonyítani a „békés fejlődés” tézisének.²⁵ Továbbá a program elemeinek sikeres megvalósításával abban bízik, hogy javul a Kínáról kialakított kép, sőt, a vezetés Kínát egyfajta népszerű „termékként” szeretné „eladni”. Ennek érdekében folytatják az ösztöndíj-programokat, és tovább bővítik a

már meglévő intézményi hálózatot (*Konfuciusz Intézetek* létrehozása), annak érdekében, hogy a világban minél szélesebb körben ismerjék meg Kínát, a kínai kultúrát.

Végül, nem szabad megfeledkezni az Új Selyemút projektum belpolitikai vetületéről sem, hiszen annak kulcsszerepe van Kína legnyugatibb tartománya, Xinjiang integrálásában. Azon túl, hogy Kína legfontosabb energiatartalékai (a kőolaj 22%-a és a szén 40%-a) is itt találhatóak, a régióban komoly fenyegetettséget jelent a muszlim ujjur szeparatizmus. A Szovjetunió meggyengülésével és az amerikai csapatok afganisztáni kivonásával a közép-ázsiai térségben hatalmas vákuum keletkezett, amely fokozhatja a Kínára leselkedő terrorista fenyegetettséget. Ezért a kínai vezetés úgy döntött, hogy grandiózus befektetésekkel veszi elejét a feszültségeknek. Ezzel a KKP tulajdonképpen egy „tyúk vagy tojás” problematikában foglal(t) állást, miszerint a későbbi gazdasági befektetések ösztönzése céljából először a stabilitás megteremtésére van szükség, vagy pont fordítva, a gazdasági befektetéseknek kell megteremteniük a (politikai) stabilitást. Úgy tűnik, a kormány ez utóbbi opció mellett tette le voksát, noha a stabilitás elérése továbbra sem biztos, minthogy a központi befektetések gyakran a betelepült (han) kínaiakat támogatják, szemben a helyi nemzetiségekkel, ami tovább fokozza a meglévő etnikai feszültségeket.

Megvalósítás

Az Új Selyemút kivitelezhetőségét sokan megkérdőjelezik, holott az elmúlt években a hat gazdasági folyosó megvalósításában jelentős előrelépések történtek. A hat folyosót érdemes készültségi szintjük szerint áttekinteni.

Az Új Eurázsiai Földhíd Gazdasági Folyosó 2014 áprilisában kezdte meg működését, a már létező vasúti (és közúti) összeköttetésre alapozva.²⁶ Az áru a kazah határon hagyja el Kínát, majd Oroszországon és Fehéroroszországon keresztül érkezik meg Lengyelországba és tovább, a fontosabb európai gazdasági központokba. A szállítási idő Kína és Németország között jelenleg 14–17 nap.²⁷ 2016-ra minden nagyobb kínai iparváros rendelkezik majd európai kapcsolattal, és nem lesz ritka a heti egy szerelvény sem. A Selyemút szempontjából az előrelépést elsősorban az jelenti, hogy sikerült elérni, hogy a Kínát elhagyó árut csak egyszer vizsgálják át, és hogy a szállítmányoknak ne kelljen minden határon megállniuk. To-

vábbb felgyorsult a nyomtávváltás is: a kínai–kazah határon pl. kevesebb, mint egy órára csökkent. A Moszkva és Peking között tervezett gyorsvasút-fejlesztésekkel lehetővé válik, hogy a meglévő útvonalakat elsősorban áruszállításra használják. A gyorsvasút kínai szakasza döntően elkészült (2017-re teljesen kész lesz), a Moszkva–Kazany szakasz pedig tervezés alatt áll. A teljes Peking–Moszkva útvonal várhatóan 2030-ra készül el teljesen.²⁸

A *Kínai–Pakisztáni Gazdasági Folyosó* jelenleg építés alatt áll, és várhatóan néhány éven belül realitássá válhat. Kína és Pakisztán áprilisban több mint 46 Mrd. dollárra rúgó befektetés- és hitelkeret biztosításáról állapodott meg, aminek deklarált célja a Kínai–Pakisztáni Gazdasági Folyosó létrehozása. Ez Kasgar városát köti össze közúton és részben vasúton a kínai üzemeltetésű, stratégiai helyen fekvő, indiai-óceáni kikötővel, Gwadarral. Az áru innen hajóra rakva halad tovább a Szezei-csatornán, aminek kibővítése támogatja Kína terveit. Kína és Egyiptom 2016 januárjában megegyezett egy közösen működtetett különleges gazdasági övezet kibővítéséről: az egyiptomi–kínai *Szezei Gazdasági és Kereskedelmi Koope-rációs Övezet* 10 000 új munkahelyet, és hozzávetőlegesen 2,5 milliárd dollárnyi befektetést jelent. A hajók végül – a 2016. januári megállapodás szerint – hamarosan teljes mértékben kínai üzemeltetésű Pireuszba futnak be, amely már most is a tíz legnagyobb európai konténerterminál közé tartozik. Pireuszban az árut vasútra rakják, s az a Balkánon keresztül fut be Európába. E tranzitútvonalnak fontos eleme lesz a kínai hitelből finanszírozott, áru- és személyszállításra tervezett *Belgrád–Budapest vasútvonal*.²⁹

A *Kína–Indokínai-félsziget Gazdasági Folyosó*: 2014 decemberében az érintett országok megállapodtak egy korszerű közlekedési hálózat létesítéséről, ipari együttműködésről, a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés koordinálásáról és az ennek finanszírozásához szükséges alap felállításáról. A program kapcsolódik az Indokínai-félszigeten az Ázsiai Fejlesztési Bank finanszírozásával tervezett, illetve részben már épülő államközi közlekedési folyosóhoz,³⁰ például elkészültek a határvárosokhoz vezető autópályák, a Nanning–Hanoi vasútvonal stb. 2016-ban kezdődik és várhatóan 2020-ra készül el a régió fő közlekedési tengelyét adó Kunming–Bangkok vasúti pálya építése (a Kunming–Szingapúr szakasz részeként). A személy- és áruszállításra egyaránt alkalmas pályán a vonatok 160–180 km/h sebességgel közlekedhetnek.³¹

A Közép-Ázsia–Nyugat-Ázsia Gazdasági Folyosóval kapcsolatban a felek a 2015 júniusában megtartott Kína–Közép-Ázsia Együttműködési Fórumon elfogadták a folyosó megvalósítását, amely első lépésben a meglévő közlekedési hálózat modernizálását és a hiányzó szakaszok összekapcsolását jelenti.³² Kína a közép-ázsiai államok mellett Iránnal és Törökországgal is tárgyal. A kínai remények szerint, 2030-ra egy teljesen összefüggő gyorsvasúti kapcsolat – személyszállítás 250–300 km/h feletti és áruszállítás 120 km/h feletti sebességgel – jön létre Kína és Európa között.³³

A Kína–Mongólia–Oroszország Gazdasági Folyosó jelenleg tervezés alatt áll. 2015 júliusában, Ufában a három fél elfogadta a gazdasági folyosó középtávú megvalósításának tervét, amelyben a vasúti (transzszibériai vasútvonal megújítása) és közúti fejlesztéseken túl (Mongólia Sztyeppe Út program), kulturális, turisztikai stb. szempontok is szerepelnek.³⁴

A Banglades–Kína–India–Mianmar Gazdasági Folyosó megvalósításáról India és Kína 2013 májusában állapodott meg, majd 2013 decemberében Kunmingban összeült az első munkacsoport, amely megegyezett a szükséges infrastruktúra-fejlesztéséről (ennek fő iránya a Kunming–Mandalay–Dhaka–Kalkutta-vonal), a befektetések és a kereskedelem módjáról és különböző csereprogramokról.³⁵

Problémák

A legfontosabb probléma természetesen a geopolitikai kockázat. Kétségtelen, hogy Ázsia valamennyi nagyobb hatalma, így India, Japán és Oroszország, valamint a globális vezető hatalom, az USA számára nem csupán lehetőséget, de kihívást is jelent az Új Selyemút program. Kérdés, hogy az aggodalmak nem képeznek-e közös platformot e hatalmak számára. Jelenleg azonban úgy tűnik, hogy ezen szereplők között nem lesz összhang mindaddig, amíg a tervek – legalábbis részbeni – megvalósulásában érdekeltek. Például, Oroszország tart Kína túlzott közép-ázsiai befolyásától, de nehezen elképzelhető, hogy együttműködné az Egyesült Államokkal Kína ellenében. India ezzel szemben elsősorban a Kínai–Pakisztáni Gazdasági Folyosó és Kínának az Indiai-óceánon történő lehetséges megjelenése miatt vonakodik. India azonban tőkeszegénység és infrastrukturális fejletlensége miatt gazdaságilag érdekelt abban, hogy aktívan részt vegyen a Selyemút projektben.

Az USA és Japán ugyan tart Kína befolyásának további növekedésétől, ám alapvetően mindkét ország érdekelt a közép-ázsiai infrastruktúra fejlesztésében.

Az Új Selyemút tervben van egy fontos, szervezéssel kapcsolatos kérdőjel is. A Kínai Kommunista Párt legfelsőbb vezetése megjelölte a célokat, amelyhez azonban nem alakított ki megfelelő végrehajtó struktúrát, így az alsóbb szinteknek maguknak kell kitalálniuk, hogy pontosan mit is csináljanak, mivel a középső szint, amely az irányelvek és a gyakorlati megvalósítás közötti kapcsolatot jelentené, jelenleg rendkívül gyenge. Továbbra sem tisztázott, hogy Peking milyen bürokratikus apparátuson keresztül kívánja működtetni a projektet: egy önálló minisztérium vagy a korábbi struktúrák (és bankok) felügyelete alá tervezi vonni. A Selyemút keretében megvalósítandó projekteknél nem egyértelmű, hogy kivel kell a többi országnak együttműködnie.

Ugyancsak kétségeket ébreszt, hogy a tervek grandiózus méretéhez képest az kínai kormány által eddig biztosított pénz nem tűnik elegendőnek, ezért szükséges a kínai és a külföldi magántőkét is bevonni. Jelenleg azonban nem látszik nagy érdeklődés a projekt iránt, többek között annak átláthatatlansága miatt. Kétségtelen az is, hogy az olyan nagyszabású projektek, amelyek finanszírozása hosszabb távon kétséges, nagy nyomást gyakorolhatnak a szerkezeti átalakulás közepén álló kínai gazdaságra.³⁶

A terveket fenyegető egyik legnagyobb veszély azonban a terrorizmus. Kína kijelentette, hogy nem akar (az USA-hoz hasonlóan) a közép-ázsiai régió csendőre lenni (így nem akarja afganisztáni szerepét sem átvenni), s a kritikus vélemények szerint a terrorizmust Peking képtelen megfékezni. Többek kételkednek abban a kínai meggyőződésben is, hogy a fejlesztések nyomán kialakuló életszínvonal-emelkedés képes elejét venni a terrorizmusnak. Ez a politika ugyanis Xinjiangban sem járt eddig sikerrel.

Végül, van egy nagyon fontos kérdőjel az Új Selyemút tervvel kapcsolatban. Az országok jelentős része kétséget kizárólag szívesen veszi Kína befektetéseit, kevésbé egyértelmű azonban hogy hasonló lelkesedéssel fogadnák-e Kína feldolgozóipari többlettermelését is, szemben azzal, hogy saját feldolgozóiparukat építenék ki. A gazdasági függőség továbbá újabb félelmet szül, mert történelmi példák mutatják, hogy az könnyen politikai befolyássá alakulhat, a kínai vezetés bármilyen ígérete ellenére.

Összegzés

Az Új Selyemút terv megvalósíthatóságát többen kétségbe vonják, és valóban Kínának számos problémával és kockázattal kell szembenéznie a megvalósítás érdekében. Kína azonban globális nagyhatalommá kíván válni, s ezért így nincs más lehetősége, mint egy hasonló léptékű program megkezdése. A Selyemút tehát bizonyos értelemben egyfajta kényszerként is felfogható. Nem csupán retorika, hanem az a valóság, amellyel kapcsolatban minden országnak szükséges kialakítania saját stratégiáját.

Jegyzetek

- 1 Xi Jinping: Promote Friendship Between Our People and Work Together to Build a Bright Future, *Astana*, 7 September 2013. http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/t1078088.shtml
- 2 A program elnevezése jelentős változáson ment keresztül meghirdetését követően: először Új Selyemút (新丝绸之路), majd hivatalos nevén: *Selyemút gazdasági övezet és a XXI. századi Tengeri Selyemút* (丝绸之路经济带和21世纪海上丝绸之路), illetve röviden *Egy Övezet Egy Út* (一带一路).
- 3 A huszonnégy karakterből álló szlogen ennek a stratégiának a lényegét tükrözi: „higgadtan figyeljünk, álljunk biztos lábakon, biztosítsuk a pozíciókat, kezeljük higgadtan a kihívásokat, takarjuk el a napot és tápláljuk a sötétséget, és ne keletünk feltűnést, és ne törekedjünk vezető szerepre” (冷静观察、沉着应付、韬光养晦、决不当头、有所作为).
- 4 Kína GDP-je nominálértéken 2015-ben: 11,4 ezer Mrd. USA dollár, ezzel szemben Japáné 4,1; Indiáé 2,2; Dél-Koreáé 1,4; Oroszorszá- gé 1,2; Indonéziáé, 0,9 ezer Mrd. USA dollár. (Forrás: *IMF, World Economic Outlook Database*, October 2015) <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/weodata/weoselgr.aspx>
- 5 曲星: 2013中国外交新政, 世界知识, 2014. http://www.ciis.org.cn/chinese/2014-04/04/content_6796786.htm
铜墙: 建构“海上丝绸之路”的历史经验与战略思考, 中国干部学习网, 2015-11-24. <http://study.ccln.gov.cn/fenke/shehuixue/shrdyj/shgjiysh/256688.shtml>
Thomas J. Christensen: The World Needs an Assertive China, *New York Times*, February 21, 2011. http://www.nytimes.com/2011/02/21/opinion/21iht-edchristensen21.html?_r=0
- 6 Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road, National Development and Reform

- Commission, *Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Commerce of the People's Republic of China*, March 28, 2015.
http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
- ⁷ The Belt and Road Initiative, *Hong Kong Trade Development Council*, January 21, 2016.
<http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/One-Belt-One-Road/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/11X000000/1X0A36B7.htm>
- ⁸ Lin, Christina: China's Strategic Shift towards the Region of the Four Seas: The Middle Kingdom Arrives in the Middle East, *SPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, 226. 2013.
- ⁹ China Foreign Exchange Reserves, *Trading economic*, January, 2016.
<http://www.tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves>
- ¹⁰ Bhattacharyay, Biswa Nath: Estimating Demand for Infrastructure in Energy, Transport, Telecommunications, Water and Sanitation in Asia and the Pacific: 2010-2020. *ADB Working Paper 248*. Tokyo: Asian Development Bank Institute.
<http://www.adbi.org/working-paper/2010/09/09/4062.infrastructure.demand.asia.pacific/>
- ¹¹ Schmidt, Dirk & Heilmann, Sebastian: Dealing With Economic Crisis in 2008-09: The Chinese Government's Crisis Management in Comparative Perspective, *China Analysis 77* January 2010.
http://www.chinapolitik.de/resources/no_77.pdf
- ¹² Go Out (zuochuqu zhanlüe 走出去战略) a 2000-es évek közepén megfogalmazott politika célja, az állami irányítású kínai vállalatok külföldi megjelenése, amely egyidejűleg biztosítja a Kína számára szükséges nyersanyagokat, valamint az ismereteket és technológiát. (Forrás: 更好地实施“走出去”战略, 中央政府, 2006年03月15日.)
http://www.gov.cn/node_11140/2006-03/15/content_227686.htm
- ¹³ A *Made in China 2025* (zhongguo zhizao 中国制造2025), a német ipar új generációjának megteremtését célzó „Ipar 4.0” program ajánlásait magába foglalva készült, amely az okos ipari gyártás, azaz az információs technológia és a termelés összefonódását helyezi a fókuszba. A kínai program a következő tíz terület célozta meg: 1) fejlett információs technológia 2) Automatizáció és robotika; 3) űr és légi ipar; 4) új generációs hajózás; 5) vasút; 6) Új energia-meghajtással működő járművek és eszközök; 7) energetikai eszközök; 8) mezőgazdasági eszközök; 9) új anyagok; 10) Bio és fejlett gyógyászati termékek.
- ¹⁴ A kínai kormány határozottan elutasítja, hogy az Új Selyemút tervre stratégiaként hivatkozzanak, a hivatalos megfogalmazás szerint: changyi (倡议), amely megközelítőleg a közös jó érdekében történő cselekvésre való felhívást jelent, Forrás: Xie, Tao: Is China's 'Belt and Road' a Strategy? *The Diplomat*, December 16, 2015.
<http://thediplomat.com/2015/12/is-chinas-belt-and-road-a-strategy/>
- ¹⁵ Shen, Simon: How China's 'Belt and Road' Compares to the Marshall Plan, *The Diplomat*, February 06, 2016.

<http://thediplomat.com/2016/02/how-chinas-belt-and-road-compares-to-the-marshall-plan/>

Tiezzi, Shannon: The New Silk Road: China's Marshall Plan?, *The Diplomat*, November 06, 2014.

<http://thediplomat.com/2014/11/the-new-silk-road-chinas-marshall-plan/>

- ¹⁶ Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road

- ¹⁷ Ekman, Alice: China: reshaping the global order?, *European Union Institute for Security Studies*, July 2015.

http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert_39_China.pdf

- ¹⁸ Mearsheimer, John, J. *The Tragedy of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company; Updated Edition, 2014.

Gilpin, Robert (1988). The Theory of Hegemonic War. *The Journal of Interdisciplinary History* 18 (4): 591–613.

- ¹⁹ A kínai stratégiai kultúrával (*strategic culture*) kapcsolatban jelentős vita van a nemzetközi szakirodalomban. Ellene: Wang Yuan-kang: *Harmony and War: Confucian Culture and Chinese Power Politics*, Columbia University Press, 2010 és Alastair Ian Johnston: *Cultural Realism: Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History*, Princeton University Press, 1998.

- ²⁰ Yan Xuetong: Inside the China-U.S. Competition for Strategic Partners, *China & US Focus*, October 29, 2015.

<http://www.chinausfocus.com/foreign-policy/china-u-s-competition-for-strategic-partners/>

Chen Weihua: Is it time for China to start looking for strategic allies?, *China Daily USA*, November 30, 2015.

http://usa.chinadaily.com.cn/opinion/2015-11/30/content_22528521.htm

- ²¹ Clinton, Hillary Rodham: America's Pacific Century. *U.S. Department of State through Foreign Policy Magazine*, October 11, 2011.

<http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/article/2011/10/20111011161233su0.8861287.html#axzz30Ph1DmRw>

- ²² Pehrson, Christopher J. String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power Across the Asian Littoral, *Carlisle Papers in Security Strategy*, July, 2006.

<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB721.pdf>

- ²³ U.S. Support for the New Silk Road, U.S. Department of State, February, 2016.

<http://www.state.gov/p/sca/ci/af/newsilkroad/>

- ²⁴ Gabuev, Alexander: China's Silk Road Challenge, Carnegie Moscow Center, November, 12. 2015.

<http://carnegie.ru/commentary/2015/11/12/china-s-silk-road-challenge/ilrk>

- ²⁵ A békés fejlődés (heping fazhan 和平发展), a program eredetileg a kevésbé jól csengő békés felemelkedés (heping jueqi 和平崛起) nevet kapta, amely Hu Jintao elnöksége hivatalos külpolitikáját jelentette. Forrás: Az Államtanács által kiadott *White Paper: China's Peaceful*

- Development Road*, December 22, 2005.
http://en.people.cn/200512/22/eng20051222_230059.html
- ²⁶ Erről lásd. az Ázsiai Fejlesztési Bank és a Világbank támogatásával működtetett *Central Asia Regional Economic Cooperation* (CAREC) program első közlekedési folyosója:
<http://www.carecprogram.org/index.php?page=corridor-1>
- ²⁷ Shepard, Wade: Why The China-Europe 'Silk Road' Rail Network Is Growing Fast, *Forbes*, January 28, 2016.
<http://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2016/01/28/why-china-europe-silk-road-rail-transport-is-growing-fast/#3c04a71a7f24>
- ²⁸ China Focus: Xinjiang's first high-speed rail starts operation.
http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-11/16/c_133793219.htm
- ²⁹ Kína a Kelet- Közép európai államokkal jellemzően együtt tárgyal, amelyet a 16+1 dialógus formulával írnak le. Pl.: Spotlight: China, Central and Eastern Europe eye infrastructure-led all-round cooperation, *Xinhua*, November 25, 2015.
http://news.xinhuanet.com/english/2015-11/25/c_134851088.htm
- ³⁰ REG: Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program, Joint Ministerial Statement: Seventh Economic Corridors Forum, Asian Development Bank, June, 2015.
- ³¹ Thailand-China railway cooperation a boon for both, *Xinhua*, December 4, 2015.
http://news.xinhuanet.com/english/2015-12/04/c_134885659.htm
- ³² China, Central Asia seek cooperation on Silk Road Economic Belt, *Xinhua*, June 16, 2015.
http://news.xinhuanet.com/english/2015-06/16/c_134331124.htm
Kína nem az egyetlen forrása a regionális fejlesztéseknek: lásd: *A Central Asia Regional Economic Cooperation* (CAREC) program második közlekedési folyosója:
<http://www.carecprogram.org/index.php?page=carec-corridors>
- ³³ Zheng Yanpeng: New rail route proposed from Urumqi to Iran, *Chinadaily*, November 21, 2015.
http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-11/21/content_22506412.htm
Liu Yang, Kong Weiyi & Ma Qian: Feature: Ancient Silk Road revived under China's Belt and Road Initiative, *Xinhua*, January 18.
http://news.xinhuanet.com/english/2016-01/18/c_135021097.htm
- ³⁴ Xi Jinping Attends Second Meeting of Heads of State of China, Russia and Mongolia, *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, July, 10 2015.
http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1280848.shtml
- ³⁵ Sahoo, Pravakar & Bhunia, Abhirup: BCIM Corridor a game changer for South Asian trade, *East Asian Forum*, July 18, 2014.
<http://www.eastasiaforum.org/2014/07/18/bcim-corridor-a-game-changer-for-south-asian-trade/>
- ³⁶ Kennedy, Scott & Parker, David A.: Building China's "One Belt, One Road", *Center for Strategic and International Studies*, April 3, 2015.
<http://csis.org/publication/building-chinas-one-belt-one-road>